

Gászné Bősz Bernadett

PhD-hallgató

PTE TTK Földtudományi
Doktori Iskola

**KÉZMŰVES HAGYOMÁNY – ÉPÍTETT ÖRÖKSÉG –
KREATÍV TURIZMUS**

Gyümölcsöző kapcsolat?

**A MAGYAR REGIONÁLIS TUDOMÁNYI TÁRSASÁG
XX. VÁNDORGYŰLÉSE**

BUDAPEST, 2022. OKTÓBER 7.

A KUTATÁS CÉLJA:

a kölcsönösen előnyös kapcsolódási pontok azonosítása a kézműves hagyományőrzés, az alkotás mint folyamat, a kulturális értékalapú közösség- és gazdaságfejlesztés és mindezek turisztikai hasznosítása között

Megalapozó tapasztalatok:

- „élő vár” – modell
- innovatív múzeumpedagógiai kínálat
- Láger Vagon Alapítvány és kapcsolódó nemzetiségi identitás-erősítő programok
- térségi turisztikai termékfejlesztési projektek: *Hőspróba*; *Mesés Mecsek*; *VárasHármas*
- rendezvények

Kutatási kérdések:

- K1: A kézművesség válhat-e kreatív turisztikai termékké?
- K2: Megoldás-e a kézművesség mai kihívásaira a turisztikai célú alkalmazása?
- K3: Megoldás-e az örökségturizmus mai kihívásaira a kézműves hagyomány alkalmazása?
- K4: Azonosíthatók-e további előnyös hatások a kézművesség, a kulturális alapú kreativitás és az örökségturizmus együttműködésében?

A KUTATÁS MÓDSZERTANA

Szekunder vizsgálat:

- Kulturális örökség használata, értékelése
- Kulturális turizmus → örökségturizmus
- Interpretációs eszközök és módszerek
- Új típusú muzeológia
- Identitás – kulturális, nemzeti, helyi, személyes
- Népi kézműves – Népi Kézműves Stratégia (2013)

Primer kutatás:

- Háromlépcsős kvalitatív kutatás (interjú), valamint célzott mintavételű kvantitatív kutatás (kérdőív; kulturális statisztikai adatelemzés)
- 2019, 2021, 2022
- Releváns adatok kiemelése
- Célzott kvalitatív kutatás (mélyinterjú: kézművesek, szervezők, turisztikai szakemberek, pedagógusok, 8 fő)
- 2022

TURIZMUS – KÖZÖSSÉG - ÉRTÉK

Turizmus

- Szabadidő
- Diszkrecionális jövedelem
- Motiváció

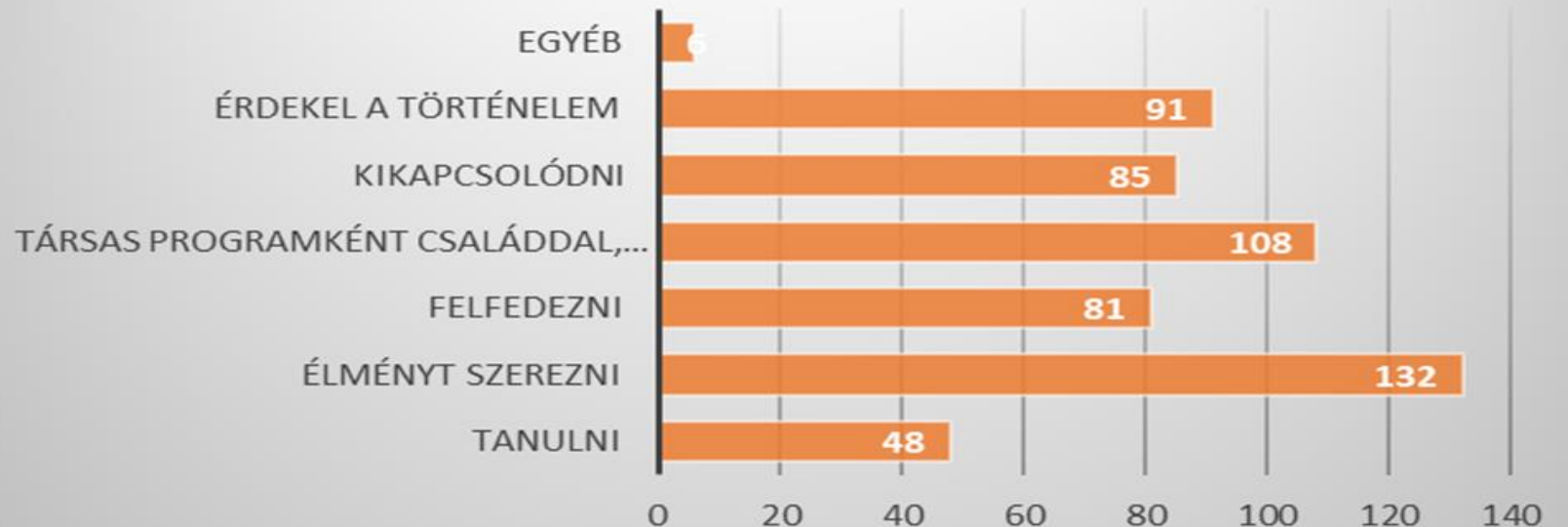
← ATTRAKCIÓ

DE:

- Helyi közösség
- Helyi értékek
- Helyi tudás
- Helyi hagyomány

„... Európa nem arra kíváncsi, hogy átvettük-e mindent, amit az európai művelődés nyújthat, hanem arra hogy a magunkéból mivel gyarapítottuk az európai művelődést. Európa az egyéniséget keresi és értékeli bennünk nem a tanulékonyt.” (Győrffy István)

Milyen céllal érkezik egy vármúzeumba?

KULTÚRA – ÖRÖKSÉG – IDENTITÁS

nemzeti, helyi, kulturális, személyes

A turizmus összehasonlításra ad alkalmat!

Turista

- mindennapi élet térpályáitól való eltérés
- új élmények, tapasztalatok keresése
- kulturális, társadalmi és testi idegenség megtapasztalása

Helyi lakos - utazás nélkül kerül összehasonlító relációba

A helyi közösségre pozitív hatás:

- gazdasági haszon
- közösség megerősödése
- lokális identitás kialakulása

Összehasonlító relációk

Vidék: időszakosan jelenlévő fogyasztók relációjában

Nemzeti/helyi kultúra: kulturális alapú összetartozás; konstrukció a társadalmi valóság elemeiből; ↔ globális keverék-kultúra (tömeg- és szubkultúrák)

Nemzeti/helyi örökség: társadalmi kommunikációban jön létre

Identitás: valahová tartozás, azonosságtudat

Kulturális identitás: valamely csoporthoz való tartozás által meghatározott; csak más kulturális háttérű személyekkel való találkozás során nyilvánul meg

Helyi identitás: térben lehatárolt, de közösségi meghatározottságú

Folyamatosan változik!

KÉZMŰVESSÉG

- a kézműves szakmák gyűjtőneve
- háziiparos, specialista, kézműves-iparos, kisiparos; népművész, népi iparművész, népi kézműves, népi mesterségek
- egyszerű szerszámokkal, egyedi eljárással folytatott ipari termelés
- a termékek a mindennapi használati eszközök (edények, bútorok, fegyverek, textíliák stb.); ma díszítőművészet
- „kisipar” ↔ „nagyipar”
- „népi iparművészet” = népművészek + kihaló szakmák művelői
- mester / tanonc / oktató – **változó szerep!**

KREATÍV IPAR

- művészetek és építészet
  - web- és grafikus tervezés;
  - könyvkiadás
  - játék és multimédia
  - zene és szórakoztató ipar,
  - **kézművesség**; divattervezés
  - film
  - reklám és társadalmi kapcsolatok
- Kulturális alapú kreativitás**
- gazdaság – kreatív iparágak
  - hely – kreatív terek
  - emberek – kreatív tehetség

ÖRÖKSÉGTURIZMUS

KREATÍV TURIZMUS

- kulturális turizmus (posztmodern formája)
  - értékörzés és –átadás
- autentikus és egyedi élményeket generál

az örökség megőrzését és értékének tudatosítását a bemutatásával felvállaló, eközben a vendégeknek jó élményeket nyújtó, többgenerációs örökségturisztikai termék

a látogatóknak lehetőséget kínál arra, hogy fejlesszék a kreativitásukat azáltal, hogy aktívan vesznek részt olyan ismeretadó élményekben, amelyek jellemzőek az adott üdülési desztinációra

Közös jellemzők:

- a kulturális turizmus a látogató bevonására törekszik számos interakció során
- „nézni”, „látni”, „gondolni” helyett „tapasztalni”, „részt venni”, „tanulni”
- az épített örökség mellett/helyett a megfoghatatlan örökségre (is) fókuszál
- múltorientáltság, megőrzés mellett/helyett a jövőre fókuszál
- „szórakozva tanulás”

Kölcsönös támogatás:

- a turisták bevonásához a desztináció (kreatív) életébe
- a kreatív erőforrások felismerésére és kihasználására; kreatív terek és emberek
- az identitás és a megkülönböztethetőség erősítéséhez
- az önkifejezéshez, önismerethez
- a hely „hangulatának” kialakításához; a hely újrateemtéséhez

AZ ÖRÖKSÉGTURIZMUS KIHÍVÁSAI

- műemléki környezet kötöttségei
- „emlékmű-fáradtság”
- multiplikált térváltozatok és térélmények:
  - Jelen: turisztikai szolgáltatás tere
  - Elvárás: megélni a történelmi korok terét is → „teljes időutazás”
- felelősség: hitelesen és élményszerűen
- jövedelmezőség
- árcentrikus vásárlás
- társadalmi elismertség - nemzetközi relevancia?

A KREATÍV TURIZMUS KIHÍVÁSAI

- kulturális kreativitás elemeinek felismerése, megtalálása
- folytonos megújulás képessége – inspiráció
- „együtt-alkotás” lehetősége
- sikeresség – gazdasági, társadalmi
- árcentrikus vásárlás
- nemzetközi szintű értelmezhetőség

A KÉZMŰVESSÉG KIHÍVÁSAI

- utánpótlás hiánya, elöregedés
- alapanyag-hiány
- tudásvesztés, szakmák kihalása
- társadalmi ismertség és elismertség alacsony foka
- nem piacképes; elégtelen marketing
- iskolákból kiszorulás; szakköri élet, közösség leépülése
- fesztiválok profitorientáltsága
- árcentrikus vásárlás
- szabadidős tevékenységként nem értelmezett
- hitelesség, felelősség

A KÖZÖSSÉG- ÉS IDENTITÁS FEJLESZTÉS KIHÍVÁSAI

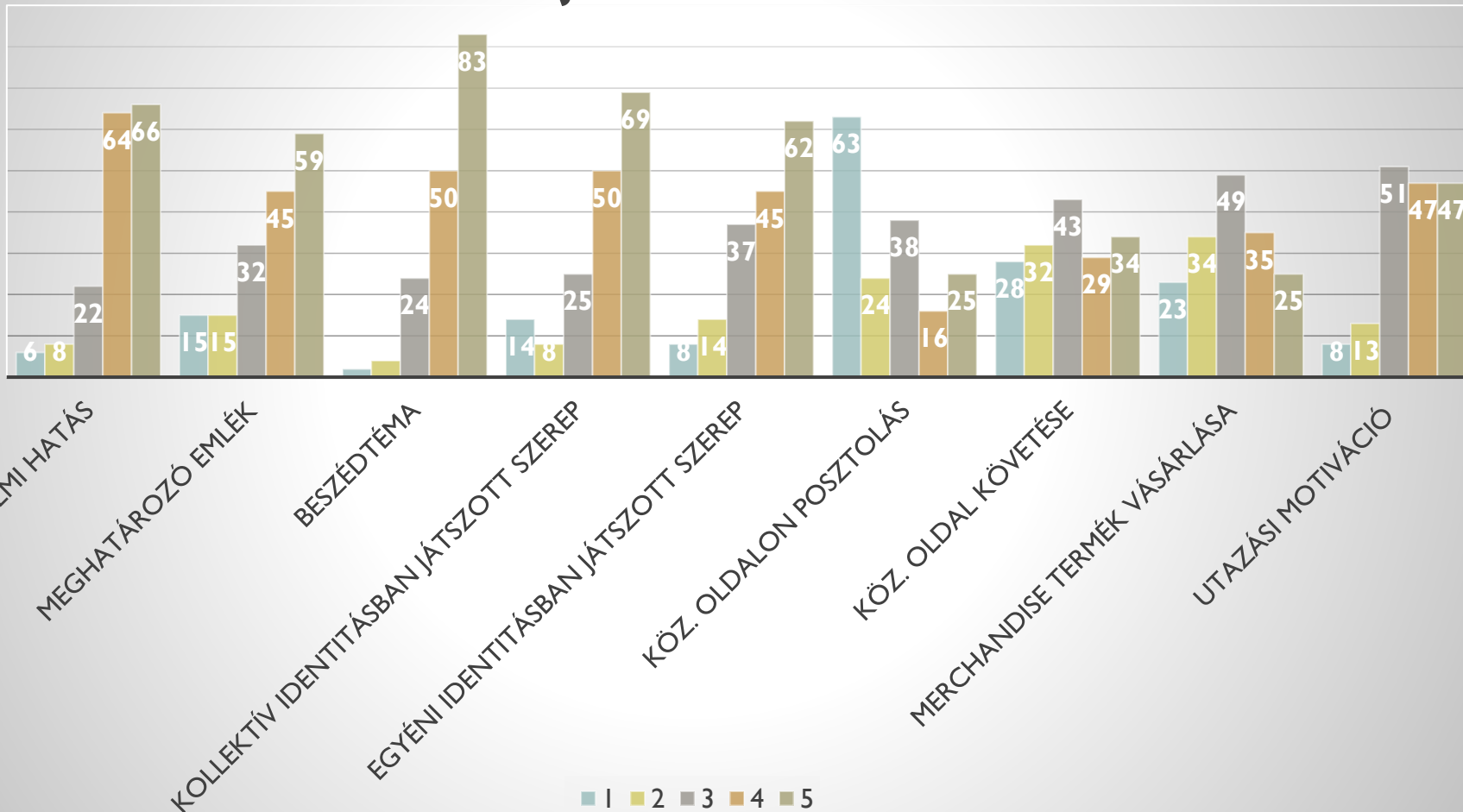
- bezárkózás, „online szabadidő”
- bizonytalan gazdasági-társadalmi környezet; természeti környezet problémái → szorongás

Válasz:

- kulturális-intellektuális jellegű: más/új megismerésének vágya
- önmeghatározást, a hovatartozást megerősítő-tisztázó igényű
- nosztalgia-vezérelt: elszakadás a mindennapoktól, a jelentőtől
- közösségi normák hiánya, felbomlása; „helyi tudatlanok” számának növekedés

A MÚZEUM SZEREPE

A várlátogatók múzeumokhoz való viszonyának jellemzői

A vármúzeum lehetséges szerepei

1. Élethosszig tartó tanulás tere
- 2-3. Kulturális szentély – izgalmas közösségi tér
4. Társadalmi jólétet segítő intézmény

Az alapszolgáltatások fontossága

1. tárlatvezetés
2. személyzet
3. újszerű bemutatás
4. kiállított tárgyak

AZ „ÉLŐ VÁR”-ESZKÖZTÁRA → INTERPRETÁCIÓS MÓDSZEREK

- Interpretációs eszközök és technikák
- Múzeumok, tárlatok
- Időszaki kiállítások
- Múzeumpedagógia/andragógiai program
- Kreatív kínálat
- Rendezvények, fesztiválok
- Szolgáltatás-fejlesztés
- Hálózatosodás, együttműködések

- Interaktivitás
- Bevonódás
- Edutainment
- Közös alkotás
- Autenticitás
- Infokommunikációs technológiák
- Multiszenzoralitás
- Fizikai-szociális akadálymentesítés
- Story telling

A KUTATÁS ÖSSZEFOGLALÓ EREDMÉNYE

A KUTATÁSI CÉLJA TELJESÜLT

- számos kapcsolódási pontot azonosíthattunk a kézműves hagyományőrzés, az alkotás mint folyamat, a kulturális értékalapú közösség- és gazdaságfejlesztés és mindezek turisztikai hasznosítása között
- ellenérdek nem kimutatható
- nagyfokú kölcsönös függőség, egymásba-ágyazottság tapasztalható, így az együttműködés kölcsönös és releváns előnyökkel jár.

A KUTATÁSI KÉRDÉSEK KAPOTT VÁLASZOK

K1: A kézművesség válhat-e kreatív turisztikai terméké?

Igen, megfelelő szervezettséggel és marketinggel.

K2: Megoldás-e a kézművesség mai kihívásaira a turisztikai célú alkalmazása?

Részben.

K3: Megoldás-e az örökségturizmus mai kihívásaira a kézműves hagyomány alkalmazása?

Részben.

A KUTATÁS ÖSSZEFOGLALÓ EREDMÉNYE:

K4: azonosíthatók-e további előnyös hatások a kézművesség, a kulturális alapú kreativitás és az örökségturizmus együttműködésében?

- a turisztikai kínálat színesítése és egyedivé tétele
- mélyebb élmény, emlékezetesebb utazás; innovatív fejlesztéseket indukálhat
- interpretatív eszköz a bevonódásra, az elmélyülésre
- aktív megismerés; másodgenerációs élmények
- alkotás öröme
- kreatív energiák; inspiratív környezet
- társadalmi ismertség növelése, tudás-átadás lehetősége- ár-érték arány más dimenzióban
- múzeumpedagógiai programok része – nem csak „osztálykirándulás-elem”
- fokozza a hitelességet
- idő- és térformáló eszköz
- szolgáltatás-fejlesztés
- hagyományok megőrzésében
- helyi beágyazottság erősödik; szorosabb kapcsolat a helyi lakosság, a szolgáltató és a vendég között
- a helyi közösség fenntartásában segít
- az élhető vidék megteremtésben segít
- hely/ térségi/ nemzeti identitás erősítése
- helyi termékek: kínálat-szélesítés, lokalitás, gazdasági haszon

A KUTATÁS ÖSSZEFOGLALÓ EREDMÉNYE:

a kézműves hagyományokat be kell költöztetni az örökségi helyszínekre

A népi kézművesség jövőkép:

„A lokális kultúra **a helyi közösségeket indukáló**, megszilárdító, **a helyi identitást erősítő**, közösségi értékeket teremtő, ezáltal **népesség megtartó** képességgel bíró tényezővé válik. A népi kézművesség továbbélő hagyományát **társadalmi elismerés**, biztonságos és **kedvező gazdasági környezet** övezi. A kézművesség a **társadalom műveltségének része**, a társadalom széles rétegei előtt ismert és kedvelt tevékenység, amely mindennapi életünk részeként a tárgyak használatában is megnyilvánul. A magyar **tárgyalkotó népművészet megújul**. A helyi kézműves termékek színvonalasan reprezentálják a települések hagyományait. A **közösségi színterek hálózata** karakteres, igényeket orientáló szolgáltatással vesz részt a hagyományőrzésben, az oktatásban, az **országimázs** megteremtésében. A magyar kézművesek termékeire, **alkotásaira széleskörű igény** mutatkozik, mely az értékesítés hálózatában a lakosság számára elérhetővé válik. A minőségi kézműves szolgáltatás, a helyi értékeket megjelenítő kézműves termék a háztartásokban használati tárgyként jelenik meg, **a bel- és külföldi turizmus integrált részévé** válik. A népi kézműves **örökségnek és minőségi szakmaiságának átadása megoldott**, fenntarthatósága, személyi és tárgyi feltételei biztosítottak.”

LEGKÖZELEBB ITT
TALÁLKOZZUNK!

gasz.bernadett@gmail.com
+36 30 2206 370